

Uzaktan Hizmetiçi Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşleri*

Ramazan Şükrü PARMAKSIZ**

Ali SICAK***

Öz

Gelişen teknolojiler, değişen ve artan ihtiyaçlar, eğitim öğretim alanındaki çağdaş yaklaşımlar öğretmen eğitiminde hizmet öncesi eğitim kadar hizmetiçi eğitimi de gerekli kılmaktadır. Öğretmenlerin bu ihtiyaçları mahalli ve merkezi düzeyde düzenlenen hizmetiçi eğitim etkinlikleri yoluyla sağlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı mesleki eğitim çalışmaları yoluyla uzaktan hizmetiçi eğitim etkinlikleri düzenleyerek öğretmenlerin yeni eğitim sistemi hakkında bilgilendirilmesini hedeflemektedir. Çalışmanın amacı uzaktan eğitim yoluyla yürütülen mesleki çalışmalara ilişkin öğretmen görüşlerini incelemektir. Çalışma betimsel bir çalışmadır. Bu amaçla Batı Karadeniz Bölümündeki bir ilde görev yapan sınıf öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Çalışmada veriler Milli Eğitim Bakanlığı hizmetiçi eğitim değerlendirme formu kullanılarak toplanmıştır. Öğretmenlerin uzaktan hizmetiçi eğitimin faaliyet öncesi, faaliyetin planlanması ve programlanması, eğitim merkezi, organizasyon ve yönetime ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu, eğitim sonu kazanımlarına ilişkin görüşlerinin diğer boyutlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin görüşlerinin bazı alt boyutlarında cinsiyet, hizmet süresi, görev yeri ve bransa göre anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Hizmetiçi Eğitim, Öğretmen Eğitimi, Mesleki Çalışma.

Opinions of Teacher's About the In- Service Training

Abstract

Changing and increasing needs, developing technologies, modern approaches in the area of education and instruction necessitates in-service training as well as pre-service training in teacher training. These needs of

* Bu çalışma I. Uluslararası Katılımlı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Sempozyumunda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

** Bülent Ecevit Üniversitesi, EEF, Eğitim Bilimleri Bölümü

*** Bülent Ecevit Üniversitesi, EEF, Eğitim Bilimleri Bölümü

teachers are provided through central and local in-service training activities. Ministry of National Education intended to inform teachers regarding the new education system by organizing distant in-service training activities. The purpose of that event was to investigate teachers' beliefs via distant education in the period of professional training. The study was conducted within the scope of surveillance models and it is a descriptive research. The opinions of primary school teachers and pre-school teachers working in the central district of province of West Blacksea Region were collected. The data was obtained using the in-service training evaluation form of the Ministry of National Education. That the teachers have positive opinions regarding the planning, training centers, organization and management before the training and a decrease compared to the other aspects after the training was found. Their views regarding in-service training were investigated in terms of gender, period of service, place of duty and branch variables and some differences in some aspects were found.

Keywords: Distance Education, In Service Training, Teacher Education, Professional Training.

Giriş

Bilgi ve teknoloji toplumu olma yolundaki adımlar eğitim alanındaki değişim ve dönüşümleri zorunlu hale getirmektedir. Bu zorunluluk ile süregiden eğitim anlayışı yerini, sürekli öğrenen birey olma gerekliliğini savunan yaşam boyu eğitim yönünde değiştirmektedir. Başlangıç noktası eğitimde niteliği sağlamak, öğrenci almından ürünün işlevselliğine kadar uzanan sistemdeki tüm öge ve süreçleri etkili ve verimli kılmak olan bu anlayış, toplumsal kalkınma sürecinin gerektirdiği istenilen işgücünün yetiştirilmesi için önemli görülmektedir. Eğitim sisteminin tüm basamaklarında eğitim öğretim hizmetini yürütmekle sorumlu insan gücünün niteliklerinin geliştirilmesi öncelikli bir gerekliliktir (Özer, 2004). Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki değişimler ve bu teknolojilerin öğrenme öğretme süreci üzerindeki etkisi, öğrenci profilindeki değişim, öğretme ve öğrenme sürecindeki değişen bu paradigmlar öğretmenlerin mesleki gelişim gereksinimlerinin temelini oluşturmaktadır (Odabaşı ve Kabakçı, 2007).

Mesleki gelişim, katılımcılar için belirlenen eğitim çıktılarının üretilmesi için öğretmenlerin ihtiyaç duydukları becerilerin ve yeteneklerin iyileştirilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Hassel, 1999; akt: Kent, 2004). Bu açıdan bakıldığında mesleki gelişimin öğretmenin alan bilgisini derinleştirmede ve öğretim uygulamalarının zenginleştirmede temel

mekanizmalardan biri olduğu düşünölen mesleki gelişim, ölkede düzeyinde düzenlenecek her türlü eğitimde yenileme ve geliştirme girişimlerinin odağını oluşturur. Bümen, Ateş, Çakar, Ural ve Acar (2012) da mesleki gelişimin eğitimin kalitesini etkileyen ve reformların aracı olarak görölen bir süreç olduğunu; Cochran, Smith ve Lytle (2001) mesleki gelişimin bu reform amaçları gerçekleştirme, eğitimcileri ikna etme ve onları etki altına almanın dışında katılımcılarda araştırma kültürünün oluşturulması için kritik bir önem taşıdığını belirtmektedir (Akt: Baloğlu, 2007). Bu nedenle mesleki gelişim faaliyetlerinde farklı koşulların öğrenmeye katkısının ne düzeyde olacağı kapalı kalmakta ve çoğu mesleki gelişim faaliyeti öğrenilenlerin işe koşulmasından uzak kalmakta ve eğitime katılanların ihtiyaçlarını çoğunlukla dikkate almaması boyutlarında eleştirilmektedir (Mclaughlin, 2002).

Ölkemizde öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik uygulamalardan önemli kısmı öğretmenlerin hizmetiçi eğitimler yoluyla eğitilmesidir. Bilgi toplumunda eğitimin en belirleyici özelliği öğrenmenin sürekliliği ilkesi olduğundan (Özden, 2002) bir mesleğe başlamadan önce alınan ve hizmet öncesi eğitim olarak nitelendirilen eğitimin yanı sıra hizmetiçi eğitim faaliyetleri de önem kazanmaktadır. Gültekin, Çubukçu ve Dal'a (2010) göre, hizmetiçi eğitim hizmet öncesi eğitimin tamamlayıcısı ve mesleğe ilişkin yeni bilgi ve beceriler edinmenin önemli yolu olarak görölmektedir. Geçmişte alınan öğretmenlik eğitiminin öğretmenlik mesleği boyunca yeterli olacağı düşüncesi yerini, öğretmen eğitiminin yaşam boyu sürmesi gerektiği görüşüne bırakmıştır (Garuba, 2004). Ertürk (2006) Avrupa'da bir meslekteki bilgilerin ortalama 24 ayda, Amerika'da ise 18 ayda geçerliliğini ve önemini kaybettiğini; Parmaksız (2010) birçok Avrupa ölkesinde hizmetiçi eğitim programlarının gönüllük esasına dayalı olduğunu, ister gönüllü ister zorunlu olsun, düzenlenen programların gerçek ihtiyaca dayalı gerçekleştirildiğini belirtmektedir.

Hizmetiçi eğitim faaliyetleri, özel ya da tüzel kişiliğe sahip bir işyerinde maaş ya da ücret karşılığında çalışan bireylerin görevleri ile ilgili bilgi, beceri ve tutumlarını kazanmalarını sağlamak amacıyla yapılan eğitim faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Taymaz, 1997). Hizmetiçi eğitim çağdaş dünyada vazgeçilmez bir gerçekliktir. Hizmetiçi eğitim, üretim sürecinin en önemli girdilerinden olan insan gücünü diğer girdilerle bütünleştirerek kurumsal açıdan en üst düzeyde verimlilik sağlarken, bir yandan da kurumda belli bir görevi yerine getirmek üzere bulunan bireyin işine ve çevresine ilişkin algı, beklenti ve tepkilerinde değişiklik yaratarak bireyin performansını, duygu ve düşüncelerini olumlu yönde etkilemektedir

(Pehlivan, 1992). Öğretmenlerin gelişen teknolojiler ve değişen ihtiyaçlar ve eğitim anlayışları noktasında eğitim eksikliklerini gidermek için hizmetiçi eğitim gereksinimi önem kazanmaktadır (Parmaksız, 2010). Bu açıdan bakıldığında hizmetiçi eğitim, yaşam boyu eğitimin bir alt sürecidir (Taymaz, 1997). Hizmetiçi eğitim, öğretmenlerin doğrudan deneyimler edinmelerini ve meslektaşlarıyla informal etkileşimler kurmalarını sağlayarak mesleklerinin gerektirdiği bilgi ve becerileri kazanmalarının önemli yollarından biridir (Hamilton ve Richardson, 1995; Marker, 1999; Wight ve Buston, 2003; akt: Gültekin ve Çubukçu, 2008).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere yönelik düzenlenen hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde, eğitimlerin branş ve ihtiyaçlar göz önünde alınmadığından etkisiz kaldığını, zamanlamasının uygun olmadığını (Gökdere ve Küçük, 2003; Özen, 2006; Gökyer, 2012); eğitimlerin sürdürüldüğü merkezlerdeki yeme, içme, barınma, fiziksel ve teknolojik yetersizlikler olduğunu (Özen, 2006; Çiftçi, 2008; Kıldan, 2008; Pasmaz, 2008); uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmadığını (Kıldan, 2008; Pasmaz, 2008); öğretim elemanlarını yetersiz olduğunu (Bümen, Ateş, Çakar, Ural ve Acar, 2012) gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mesleki aşamalarında kademelerine ve deneyimlerine göre (Fok, Chan, Sin, Heung-Sang Ng, Yeung, 2005), öğretmenlik alanlarına göre (Huberman, 1995), cinsiyetlerine ve diğer demografik özelliklerine özellikle mesleğe yeni başlayan ve deneyimli öğretmenlere göre (Moyer ve Husman, 2000) mesleki gelişim ve hizmet için eğitimden beklentilerinin farklılaştığı görülmektedir. Özen (2006) ilköğretim öğretmenlerinin hizmetiçi eğitimleri yararlı ve gerekli bulduklarını ancak öğreticilerin uzman olmaması, eğitim uygulamalarının ciddiye alınmaması, eğitimlerin kuramsal bilgilerden oluşması, uygulamanın az ya da olmaması, düzenlenen eğitimlerin zamanının uygun olmaması, fiziki ve teknolojik imkânların yetersizliği gibi konularda sorunlar yaşandığını belirtmektedir. Eğitim planlamalarında geçmiş deneyimlerin dikkate alınması gerekli iken elde edilen önemli sonuçlardan biri öğretmenlerin hizmetiçi eğitiminde çok farklı stratejilerle uygulama olmadığıdır. Bu nedenle karar alıcılar kendi eğitim sistemlerinin ihtiyaç ve gerekliliklerine uygun stratejiyi bulmaya çalışmalıdır (Robinson ve Latchem, 2003). Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı'nın son yıllarda uzaktan eğitim yoluyla hizmetiçi eğitim faaliyetleri yürütme çabası içine girmeye çalıştığı görülmektedir.

Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğretmenin farklı mekânlarda bulunduğu (İşman, 1998), iletişimin teknolojik araçlarla sağlandığı ve farklı ortamlarda öğretimin düzenlenmesi için öğrenen öğrenmelerini destekleyen ve denetim altında tutan, öğretim materyallerinin seçimi, öğretim hazırlığı ve sunumu

içeren ve öğrenen ve öğretici farklı fiziksel ortamlarda iken uygun bir teknoloji ile desteklenerek gerçekleşmesini sağlayan planlı ve sistematik öğretim faaliyetidir (Moore ve Kearsly, 2011, Rudolf, 1987; akt, Cansu, 2010). Uzaktan eğitimde yüzyüze eğitimde yaşanan personel ve kaynak eksikliğinin giderilmesi ile eğitimin niteliğinde yaşanan sorunlara da teknoloji ile birlikte çözüm sağlanabilmektedir (Yılmaz ve Hortum, 2005). Araştırmalar uygun biçimde tasarlandığında ve uygulandığında uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimler kadar etkili olduğunu göstermektedir (Brophy ve Dudley, 1983; Moon, 1997; Maritim, 2009; Sampong, 2009, akt: Aydın, 2012).

Robinson ve Latchem (2003) uzaktan eğitimin öğretmen eğitiminde (1) temel öğretmen eğitimi, (2) mesleki gelişim etkinliklerinde, (3) öğretim programlarındaki değişimlere ilişkin öğretmen uyum çalışmalarında, (4) öğretmen kariyer çalışmalarında kullanıldığını belirtmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim yoluyla düzenlenecek hizmetiçi eğitimlerle, öğretmenlerin yolluk, yevmiye, barınma, ulaşım, hizmetiçi eğitim sürecince derslerinin boş geçmesi gibi sorunların da önüne geçilmesi açısından önemlidir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Uzaktan hizmetiçi eğitimlerde öğretmenler kendi istedikleri, ihtiyaç hissettikleri konuda eğitim alabilmekte, zamanı kendisi ayarlayabilmekte, öğrenme hızını, kendi ve konunun yoğunluğuna göre kendisi belirleyebilmektedir. Böylece düzenlenen hizmetiçi eğitimlerde fırsat eşitliği de sağlanmaktadır. Milli eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerinde kullanılmaya başlanan, mekandan bağımsız olarak, internet teknolojisine dayalı uzaktan eğitim uygulamalarının kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenerek önerilerde bulunulması bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Problem cümlesi: Temel eğitim öğretmenlerinin uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?

1. Uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin öğretmenlerin (faaliyet öncesine, faaliyet planlaması ve programına, hizmetiçi eğitim faaliyet merkezine, hizmetiçi eğitim organizasyon ve yönetimine, hizmetiçi eğitim faaliyeti sonundaki kazanımlara, hizmetiçi eğitim faaliyeti içeriğine, hizmetiçi eğitim faaliyetine ilişkin genel değerlendirmeye) görüşleri nelerdir?
2. Uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin öğretmenlerin görüşleri; cinsiyete, hizmet süresine, görev yerine ve branşına göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Yöntemi

Uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışma betimsel nitelikli bir çalışmadır ve genel tarama modelleri içerisinde tekil tarama modeline dayalı olarak tasarlanmıştır. Haziran ayında mesleki çalışmalar döneminde e-konferans salonlarında ve Eylül ayında mesleki çalışmalar döneminde okullarda <http://uzem.eba.gov.tr> üzerinden ve Türksat info uydu kanalından yürütülen uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin öğretmen görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma, mesleki çalışmalar döneminde Batı Karadeniz Bölümünün bir ilinde merkez ilçeye bağlı 38 ilkokulda görev yapan, 249 sınıf ve 30 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların %53'ünü (148) kadın, %47'sini (131) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların %32,3'ü (90) 21 ve üstü yıl; %21,5 (60) 16-20 yıl; %21,5 (60) 11-15 yıl, %13,3'ü (37) 6-10 yıl; %11,5'i (32) 1-5 yıl hizmet süresine sahiptir. Merkez ilçenin seçilmesinde okul ve öğretmen sayısının çokluğu ve ulaşım kolaylığı etkili olmuştur. Öğretmenler çalışma alanlarına göre incelendiğinde %89,2'i (249) sınıf öğretmeni; %10,8'i (30) okul öncesi öğretmendir.

Veri toplama aracı ve Analizi

Çalışmada veri toplama aracı olarak Milli Eğitim Bakanlığı hizmetiçi değerlendirme anketinden araştırmacılar tarafından yapılan uyarılama ile geliştirilen ve uzman kanısı ile son hali verilen ölçme aracı kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise Uzaktan HİE değerlendirme formunda öğretmenlere her bir alt boyuta ilişkin görüş ve önerilerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, (varsayımlar karşılandığı için) t test, anova istatistik testlerinden yararlanılmıştır. Nitel verilerin analizinde öğretmen görüşleri içerik analizine tabi tutulmuştur. Öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak bulgular desteklenmiştir.

Bulgular

Öğretmenlerin uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin görüşleri uzaktan HİE değerlendirme formunun alt boyutlarına göre oluşturulmuştur. Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyet öncesine ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Faaliyeti Öncesine İlişkin Görüşler

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
1. Uzaktan HİE faaliyetinin duyurusu zamanında yapıldı mı?	265	95	14	5
2. Uzaktan HİE faaliyeti içeriği hakkında yeterli bilgiye ulaşıldı mı?	218	78	61	22
Toplam	483	86,5	75	13,5

Tablo 1'e göre, öğretmenlerin %95'i uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyeti duyurularının zamanında yapıldığını, %78'i hizmetiçi eğitim faaliyet öncesinde içerik hakkında yeterli bilgiye ulaştıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin %22'si içerik hakkında yeterli bilgiye ulaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Uzaktan hizmetiçi eğitime faaliyetinin planlanması ve programına ilişkin öğretmen görüşleri tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 2. Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Faaliyetinin Planlanması ve Programına İlişkin Görüşler

	Çok iyi		İyi		Orta		İyi değil		Hiç iyi değil		\bar{x}	S _x
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Uzaktan HİE faaliyetinin süresi	38	13,6	160	57,3	59	21,1	14	5,0	8	2,9	3,74	,86
2. Uzaktan HİE faaliyetinin düzenlendiği tarih	48	17,2	171	61,3	39	14,0	13	4,7	8	2,9	3,85	,86
3. Uzaktan HİE faaliyet içeriğinin amaca uygunluğu	25	9,0	124	44,4	84	30,1	37	13,3	9	3,2	3,43	,94
4. Uzaktan HİE faaliyet içeriğinin güncelliği	30	10,8	136	48,7	78	28,0	28	10,0	7	2,5	3,55	,90
Toplam	141	12,6	591	53,0	260	23,3	92	8,2	32	2,9	-	-

Tablo 2'ye göre, uzaktan HİE süresine ilişkin ($\bar{x}=3,74$); düzenlendiği tarihe ilişkin ($\bar{x}=3,85$); içeriğin amaca uygunluğuna ilişkin ($\bar{x}=3,43$) ve içeriğin güncelliğine ilişkin ($\bar{x}=3,55$) olduğu görülmektedir. Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetinin planlanması ve programına ilişkin öğretmen görüşlerinin genel toplamda %65,6 ile "iyi ve üzeri" düzeyde görüş

belirtmesine karşın öğretmenlerin %11,1'i "iyi değil" ve "hiç iyi değil" şeklinde görüş belirtmiştir. Nitel verilerden elde edilen bulgulara göre, haziran döneminde yapılan eğitimlerin verimli olmadığı, hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin daha çok teoriye dayalı olduğu ve uygulamaya yönelik çalışmaların yetersiz olduğu, sunum şeklinin uygun olmadığı, yapılan eğitimlerin yüz yüze eğitimin sağladığı katkıyı sağlamadığı belirtilmiştir. Aşağıda araştırmaya katılan öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

"Sunumun daha akıcı ve anlaşılır yapılması iyi olabilir" (Ö46.)

Uygulamaya dönük, pratiğe yönelik, güncel ve işe yarar bilgiler (örnek uygulamalar) verilse daha iyi (Ö51; Ö68; Ö200; Ö208; Ö231; Ö262).

Bu faaliyetler genellikle ön hazırlık yapılmadan (fiziki yeterlik, sosyal ihtiyaçlar, vb) planlanıyor(Ö54; Ö208; Ö230).

Çok verimli olduğunu düşünmüyorum. Sıcak ve yüzyüze bir eğitimi tercih ederim (soğuk ve mekanik buldum)(Ö207; Ö140; Ö149; Ö172)

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin düzenlendiği eğitim merkezine ilişkin öğretmen görüşleri tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Faaliyetinin Düzenlendiği Eğitim Merkezine İlişkin Görüşler

	Tamamen yeterli		Yeterli		Orta düzeyde yeterli		Yetersiz		Tamamen yetersiz		— χ	S _x
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Uzaktan HİE												
1. merkeze ulaşım	69	24,7	138	49,5	50	17,9	17	6,1	5	1,8	3,89	,98
Uzaktan HİE												
2. merkezi temizlik hizmetleri	57	20,4	152	54,5	51	18,3	16	5,7	3	1,1	3,87	,84
Uzaktan HİE												
3. merkezi kantin hizmetleri	41	14,7	147	52,7	52	18,6	27	9,7	12	4,3	3,64	,99
Uzaktan HİE												
4. merkezi ortamının fiziki donanımı (ısı, ışık, havalandırma)	55	19,7	123	44,1	62	22,2	34	12,2	5	1,8	3,68	,98
Uzaktan HİE												
5. merkezi teknik donanımı	57	20,4	140	50,2	55	19,7	22	7,9	5	1,8	3,03	,92
Toplam	210	18,8	562	50,4	220	19,7	99	8,9	25	2,2	-	-

Öğretmenlerin uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin “eğitim merkezi” alt boyutundaki her bir maddeye ilişkin görüşlerinin ortalamasının 3.03-3.89 aralığında olduğu ve %50.4 oranında “yeterli” şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin %19.7’si “orta” ve “%8.9’u “yetersiz” olarak görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler haziran döneminde yürütülen HİE faaliyetinin okullarda yeterli alt yapı olmadığı için il milli eğitim müdürlüğü tarafından belirtilen e-konferans salonlarında düzenlendiğini ancak salonların kapasitesinin yeterli olmadığını, havalandırmalarının yetersiz olduğunu, internet bağlantısı ve ses sisteminde sorunlar olduğunu, e-konferans salonunun bulunduğu eğitim merkezine ulaşımında zorlandıklarını, eğitim merkezinde eğitimi almak istemeyen katılımcıların bulunduğunu belirtmişlerdir. Aşağıda öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Konferans için daha uygun ve daha donanımlı, öğretmene yakışır salonların düzenlenmesi iyi olur. Ses sistemi yetersizdi. Salon küçüktü. Öğretmenlerin bir kısmı dışarıda kaldı” (Ö9; Ö54; Ö62; Ö137; Ö140; Ö207; Ö220; Ö231).

“Arabası olmayanlar için ulaşım sorun oluyor” (Ö200; Ö253; Ö254).

“Eylül döneminde eğitimlerin belirli merkezlere taşınmaması öğretmenlerin kendi okullarında düzenlenmesi anlama seviyesini yükseltti” (Ö207; Ö234; Ö244).

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin organizasyon ve yönetimine ilişkin öğretmen görüşleri tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Faaliyetinin Organizasyon ve Yönetimi

	Tamamen yeterli		Yeterli		Orta düzeyde yeterli		Yetersiz		Tamamen yetersiz		— X	S _x
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Uzaktan HİE merkezi												
1. yöneticilerinin tutum ve davranışları	67	24,0	145	52,0	51	18,3	14	5,0	2	0,7	3,94	,83
Uzaktan HİE merkezi												
2. yöneticilerinin sorunlara karşı yaklaşımı	62	22,2	142	50,9	52	18,6	21	7,5	2	0,7	3,86	,87
Uzaktan HİE merkezi e-												
3. konferans salor sorumlularının tutum ve davranışları	63	22,6	139	49,8	60	21,5	16	5,7	1	0,4	3,89	,83
Uzaktan HİE merkezi e-												
4. konferans salor sorumlularının sorunlara karşı yaklaşımı	59	21,1	143	51,3	60	21,5	15	5,4	2	0,7	3,87	,83
Toplam	251	22,5	569	51,0	223	20,0	66	5,9	7	0,6	-	-

Tablo 4’de uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin organizasyon ve yönetimine ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde her bir maddeye ilişkin ortalamanın 3,86 ve 3,94 arasında değiştiği görülmektedir. Her bir maddeye ilişkin öğretmenlerin “yeterli” değerlendirmesini yaptığı görülmektedir. Öğretmenlerin %20’si ise hizmetiçi eğitim faaliyetlerini “orta

düzeyde yeterli" olarak görmektedir. Uzaktan HİE çalışmalarına "tamamen yeterli" olarak görüş bildiren öğretmenler oranı %22,5'dir.

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyeti sonundaki kazanımlara ilişkin öğretmen görüşleri tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Faaliyeti Sonundaki Kazanımlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Orta düz. katılıyorum		Katılmı-Hiç katılmıyorum		\bar{x}	S _x	
	f	%	f	%	f	%	f	%			
1 Uzaktan HİE mesleki gelişimime katkı sağladı.	27	9,7	109	39,1	95	34,1	42	15,6	2,2	3,39	,93
2 Uzaktan HİE kişisel gelişimime katkı sağladı.	23	8,2	106	38,0	102	36,6	42	15,6	2,2	3,35	,91
3 Uzaktan HİE yeni bilgi ve beceri kazandırdı.	29	10,4	88	31,5	107	38,4	50	17,9	1,8	3,31	,94
4 Uzaktan HİE motivasyonumu artırdı.	30	10,8	79	28,3	92	33,0	65	23,3	4,7	3,17	1,05
5 Uzaktan HİE alanımda uygulayabileceğim yeni bilgi ve beceriler kazandırdı.	28	10,0	87	31,2	110	39,4	47	16,8	2,5	3,29	,95
6 Uzaktan HİE meslektaşlarım ile paylaşabileceğim yeni mesleki bilgi ve beceri kazandırdı.	28	10,0	97	34,8	92	33,0	55	19,7	2,5	3,3	,98
7 Uzaktan HİE konuya olan ilgimi artırdı.	30	10,8	93	33,3	96	34,4	53	19,0	2,5	3,31	,98
Toplam	116	10,4	356	31,9	390	34,9	220	79,7	3,0	-	-

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyeti sonundaki kazanımlara ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde her bir maddeye ilişkin ortalamaların 3,17-3,33 aralığında olduğu ve %34.9 ile “orta düzeyde katılıyorum” ve %31,9 ile “yeterli” şeklinde yoğunlaştığı görülmektedir. Her bir maddeye ilişkin ortalamaların diğer boyutlardaki ortalamalara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Her bir maddeye ilişkin öğretmenlerin %20’ye yakın bir oranının “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir. Nitel verilere göre olumsuz görüş belirten öğretmenler, eğitimlerde öğretmenlik hayatında karşılaşılan sorunlara yer verilmediğini, hayali eğitimler düzenlendiğini, hizmetiçi eğitim etkinliklerinin kırsal ve sosyoekonomik yönden gelişmemiş bölgelerdeki eğitim uygulamalarına dayalı olmadığını belirtmektedir. Eğitimlerin istenilen kazanımları hedeflenen düzeyde kazandırmadığı sonucuna ulaşılabilir. Aşağıda araştırmaya katılan öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Zaten bilinen ve uygulanan, son yıllarda yaptığımız, uygulamaların ilk defa yapılacak gibi anlatılması güvenin sarsılmasına yol açıyor”(Ö10; Ö147).

“Hayali eğitim veriliyor. Gerçekler göz ardı ediliyor. Her yer özel okul gibi değil” (Ö32).

“Konusunda uzmanlaşmış kişilerden uzaktan da olsa eğitim almak isterim” (Ö140).

“Öğrenme gücü çeken konularla ilgili örnek derslerin işlenişleri yararlı olur” (147).

“Eğitimle ilgili hiçbir norma neredeyse uymayan bir seminerdi. Konular ve içerik tamam ama ortam ve zaman hatta yaklaşım çok kötü”(Ö207).

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyeti içeriklerinin tercih önceliğine ilişkin öğretmen görüşleri tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Faaliyeti İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Hizmetiçi eğitim faaliyeti içerikleri	f	%
Haziran	1 Aile Çocuk ve Öğretmen	190	17,0
	2 Okulda ve Sınıfta Beden Dili	174	15,6
	3 Her Öğrenci Aynı Biçimde mi Öğrenir? Farklı Düşünme Biçimleri	149	13,4
	4 Kişisel ve Mesleki Gelişim	145	13,0
	5 Birlikte Öğrenirim Birlikte Öğretirim: Yapılandırmacı Sınıf Yönetimi	92	8,2
	6 Eğitimde İletişim	91	8,2
	7 Yapılandırmacı Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları	75	6,7
	8 Hiçbir Öğrenci Geride Kalmasın: Özel Eğitime ve Kaynaştırma	65	5,8
	9 Ölçtüm Değerlendirdim Ama Neyi?	45	4,0
	10 Sorgulanan Eğitim: Bir Yaşam Alanı Olarak Okul	44	3,9
	11 Merkezi Üssü Öğrenci Olan Bir Sarsıntı Yaratmak	36	3,2
	12 Sorgulanan Eğitim: Bir Yaşam Alanı Olarak Okul	33	3,0
	13 Eğitimde İletişim	5	0,4
	Hizmetiçi eğitim faaliyeti içerikleri	f	%
Eylül	1 Sınıfta Pozitif Davranışların Yönetimi	148	13,26
	2 Oyun ve Fiziki Etkinlikler	112	10,04
	3 Okuma Yazmaya Hazırlık	108	9,68
	4 Öğretmenlik Mesleği	104	9,32
	5 Okul Olgunluğu	101	9,05
	6 Sosyal Bilimlerde Problem Çözme	88	7,89
	7 Eğitim Sisteminde Yeniden Yapılandırma	76	6,81
	8 Müzakereci Öğrenci	67	6,00
	9 Bilişim Teknolojilerinin Eğitim Sitemine Etkisi	61	5,47

Tablo 6’da hizmetiçi eğitim faaliyetinin içeriklerinin öğretmenler tarafından tercih edilme durumları Haziran döneminde aile, çocuk ve öğretmen; okulda ve sınıfta beden dili; her öğrenci aynı biçimde mi öğrenir? Farklı düşünme biçimleri konulu eğitim faaliyetleri en fazla tercih edilen eğitim faaliyetleri; Eylül döneminde ise sınıfta pozitif davranışların yönetimi; oyun ve fiziki etkinlikler; okuma yazmaya hazırlık konulu eğitim faaliyetleri en fazla tercih edilen eğitim faaliyetleri olmuştur. Öğretmenlerin daha çok sınıfta uygulamaya dayalı eğitimleri ya da karşılaştıkları sorunların çözümüne ilişkin eğitimleri tercih ettikleri görülmektedir. Öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Öğretmenler okul aile ve çevre şartlarına ve meslekte karşılaştıkları güçlüklerle göre konuları belirleyip okul idaresine ya da milli eğitime göndermeli.”(Ö68; Ö208).

“Anlatılanların güncel, pratiğe dönü işe yarar ve faydalı olmasını isterdim. Daha dikkat çekici ve sınıf ortamında uygulanabilecek örneklerle desteklenebilirdi” (Ö200; Ö220).

“Konferans verenler köylerdeki öğretmen, öğrenci veli sorunlarını her yönü ile incelemeli bunlar daha çok bilinmeli” (Ö54; Ö230).

“Mesleki tecrübeler, yardımlaşma ve örnek çalışmalar daha etkili olur.” (Ö208).

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetinin genel değerlendirilmesine ilişkin öğretmen görüşleri tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Faaliyetinin Genel Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
1 Uzaktan HİE faaliyetine katılımcıların hazırbulunuşluk düzeyi uygun muydu?	213	76,3	66	23,7
2 Uzaktan HİE faaliyetine katılımcıların ilgi, katkı ve katılım düzeyi yeterli miydi?	212	76	67	24,0
3 Katıldığınız Uzaktan HİE faaliyetini faydalı buldunuz mu?	188	67,4	91	32,6
4 Bundan sonra başka uzaktan HİE faaliyetine katılmak ister misiniz?	233	83,5	46	16,5
Toplam	846	75,8	270	24,2

Tablo 7’de uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetleri “genel değerlendirme” sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin ¼’ünün düzenlenen hizmetiçi eğitim faaliyetini uygun bulmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin %23,7’si katılımcıları hazırbulunuşluk düzeyinin yeterli olmadığını, %24’ü katılımcıların ilgi, katkı ve katılım düzeyinin yeterli olmadığını, %32’si düzenlenen faaliyeti yararlı bulmadığını, %16,5’i başka hizmetiçi eğitim faaliyetine katılmak istemediğini belirtmiştir. Uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin öğretmen görüşleri genel olarak olumlu olmasına rağmen, öğretmenler düzenlenen hizmetiçi eğitim faaliyetini yararlı bulmadıklarını belirtmektedir. Aşağıda uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetinin genel değerlendirmesine ilişkin öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Kişisel ve mesleki gelişime gerçekten katkı sağlayacak etkinliklere katılmak isterim. Bilinen konuların anlatıldığı etkinlikler sıkıcı oluyor, faydalı olmuyor” (Ö87; Ö152).

“Bana katkı sağlayacağını düşünüyorsam evet. Konulara hakim akil insanlar tarafından tatmin edici olursa” (Ö149).

“Grup sayısı azaltılıp küçük gruplarda eğitim yapılabilir” (Ö201).

“Yayın aksaklığı giderilebilir” (Ö201).

“Zorunlu katılma psikolojisi ile bu tür eğitimlerin ne öğretmene ne de milli eğitime katkısı olmayacağını düşünüyorum” (Ö207).

2. Alt probleme ilişkin bulgular

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyet, hizmet süresi, görev yeri ve branş değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo 8’de uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetine ilişkin görüşlerin cinsiyet değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t-testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin T-Testi Sonuçları

		N	X	S	sd	t	p																																																								
Faaliyet Öncesi Çalışmalar	Kadın	148	2,23	0,48	277,00	-1,61	0,107																																																								
	Erkek	131	2,35	0,68				Uzaktan HİE Faal.Plan.ve Programı	Kadın	148	14,30	2,74	277,00	-1,90	0,058	Erkek	131	15,17	4,73	Uzaktan HİE Faaliyeti Eğitim Merkezi	Kadın	148	18,77	3,14	277,00	-0,55	0,583	Erkek	131	19,00	3,83	Uzaktan HİE Faal. Org. ve Yönetimi	Kadın	148	15,40	3,13	277,00	-0,84	0,399	Erkek	131	15,71	3,02	Uzaktan HİE Faaliyeti Sonu Kazanımlar	Kadın	148	21,63	5,97	277,00	-4,48	0,00*	Erkek	131	25,03	6,70	Genel Değerlendirme	Kadın	148	5,12	1,33	277,00	1,12	0,268
Uzaktan HİE Faal.Plan.ve Programı	Kadın	148	14,30	2,74	277,00	-1,90	0,058																																																								
	Erkek	131	15,17	4,73				Uzaktan HİE Faaliyeti Eğitim Merkezi	Kadın	148	18,77	3,14	277,00	-0,55	0,583	Erkek	131	19,00	3,83	Uzaktan HİE Faal. Org. ve Yönetimi	Kadın	148	15,40	3,13	277,00	-0,84	0,399	Erkek	131	15,71	3,02	Uzaktan HİE Faaliyeti Sonu Kazanımlar	Kadın	148	21,63	5,97	277,00	-4,48	0,00*	Erkek	131	25,03	6,70	Genel Değerlendirme	Kadın	148	5,12	1,33	277,00	1,12	0,268	Erkek	131	4,91	1,79								
Uzaktan HİE Faaliyeti Eğitim Merkezi	Kadın	148	18,77	3,14	277,00	-0,55	0,583																																																								
	Erkek	131	19,00	3,83				Uzaktan HİE Faal. Org. ve Yönetimi	Kadın	148	15,40	3,13	277,00	-0,84	0,399	Erkek	131	15,71	3,02	Uzaktan HİE Faaliyeti Sonu Kazanımlar	Kadın	148	21,63	5,97	277,00	-4,48	0,00*	Erkek	131	25,03	6,70	Genel Değerlendirme	Kadın	148	5,12	1,33	277,00	1,12	0,268	Erkek	131	4,91	1,79																				
Uzaktan HİE Faal. Org. ve Yönetimi	Kadın	148	15,40	3,13	277,00	-0,84	0,399																																																								
	Erkek	131	15,71	3,02				Uzaktan HİE Faaliyeti Sonu Kazanımlar	Kadın	148	21,63	5,97	277,00	-4,48	0,00*	Erkek	131	25,03	6,70	Genel Değerlendirme	Kadın	148	5,12	1,33	277,00	1,12	0,268	Erkek	131	4,91	1,79																																
Uzaktan HİE Faaliyeti Sonu Kazanımlar	Kadın	148	21,63	5,97	277,00	-4,48	0,00*																																																								
	Erkek	131	25,03	6,70				Genel Değerlendirme	Kadın	148	5,12	1,33	277,00	1,12	0,268	Erkek	131	4,91	1,79																																												
Genel Değerlendirme	Kadın	148	5,12	1,33	277,00	1,12	0,268																																																								
	Erkek	131	4,91	1,79																																																											

Tablo 8’e göre, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre görüşleri uzaktan HİE faaliyetlerinin bazı alt boyutlarında anlamlı olarak farklılaşmaktadır. “Eğitim Sonu kazanımlar” alt boyutunda erkek öğretmenler ($\bar{x} = 24,82$) kadın öğretmenlere ($\bar{x} = 21,64$) göre daha olumlu görüş belirtmişlerdir. Diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmemektedir.

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetine ilişkin öğretmen görüşlerinin hizmet süresi açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin anova sonuçları tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen Görüşlerinin Hizmet Süresine Göre Farklılaşmasına İlişkin Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Faaliyet Öncesi Hazırlıklar	Gruplarasası	0,50	4	0,12	,355	0,84	-
	Gruplar içi	96,98	274	0,35			
	Toplam	97,48	278				
Uzaktan HİE Faaliyetinin Plan. Prog.	Gruplarasası	118,23	4	29,55	2,04	0,88	-
	Gruplar içi	3954,831	274	14,43			
	Toplam	4073,061	278				
Uzaktan HİE Faaliyeti Eğitim Merkezi	Gruplarasası	120,579	4	30,14	2,54	0,04*	-21 yıl üstü
	Gruplar içi	3247,278	274	11,85			16-20 yıl
	Toplam	3367,857	278				
Uzaktan HİE Faaliyeti Organ. ve Yönetim	Gruplarasası	72,244	4	18,06	1,92	1,06	-
	Gruplar içi	2564,753	274	9,36			
	Toplam	2636,996	278				
Uzaktan HİE Faal. Sonu Kazanımlar	Gruplarasası	823,024	4	205,75	5,09	0,01*	21 yıl üstü
	Gruplar içi	11072,833	274	40,41			16-20 yıl
	Toplam	11895,857	278				
Genel Değerlendirme	Gruplarasası	11,450	4	2,86	1,16	0,32	-
	Gruplar içi	672,320	274	2,45			
	Toplam	683,771	278				

Tablo 9'a göre uzaktan HİE faaliyetine hizmet süresi açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, eğitim merkezi ve eğitim sonu kazanımlar alt boyutlarında anlamlı farklılaşma görülmektedir. 21 yıl ve üzeri çalışanlar 16-20 yıl arası çalışanlara göre daha yüksek görüş belirtmişlerdir. En tecrübeli öğretmenlerin yapılan uzaktan eğitimlere ilişkin daha olumlu yaklaştığı görülmektedir.

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetine ilişkin öğretmen görüşlerinin görev yeri açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin anova sonuçları tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmen Görüşlerinin Görev Yerine Göre Farklılaşmasına İlişkin Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Faaliyet Öncesi Hazırlıklar	Gruplararası	1,145	2	,572	1,64	0,19	-
	Gruplar içi	96,339	276	,349			
	Toplam	97,484	278				
Uzaktan HİE Faaliyetinin Programlanması	Gruplararası	137,977	2	68,98	4,83	0,09	-
	Gruplar içi	3935,084	276	14,25			
	Toplam	4073,061	278				
Uzaktan HİE Faaliyeti Eğitim Merkezi	Gruplararası	182,108	2	91,054	7,88	0,00*	İl-Köy, Belde-köy
	Gruplar içi	3185,749	276	11,54			
	Toplam	3367,857	278				
Uzaktan HİE Faaliyeti Organizasyonu ve Yönetim	Gruplararası	141,251	2	70,62	7,81	0,01*	Belde-İl, Belde-Köy
	Gruplar içi	2495,746	276	9,04			
	Toplam	2636,996	278				
Uzaktan HİE Faaliyet Sonu Kazanımlar	Gruplararası	860,021	2	430,011	10,75	0,00*	İl-Köy, Belde-Köy
	Gruplar içi	11035,836	276	39,985			
	Toplam	11895,857	278				
Genel Değerlendirme	Gruplararası	19,29	2	9,64	4,007	0,01*	Köy-İl
	Gruplar içi	664,478	276	2,40			
	Toplam	683,771	278				

Tablo 10'da görev yerine göre uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin bazı alt boyutlarda anlamlı farklılıklar görülmektedir. "Eğitim merkezi" ve "Faaliyet sonu kazanımlar" alt boyutunda köyde çalışanlar hem belde hem de il merkezinde çalışanlara göre daha düşük; "Organizasyon ve Yönetim" alt boyutunda belde çalışanlar diğer iki gruba göre daha yüksek; "Genel Değerlendirme" alt boyutunda köyde çalışanlar ilde çalışanlara göre daha yüksek görüş belirtmişlerdir.

Uzaktan hizmetiçi eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin branşa göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t- testi sonuçları göre öğretmen görüşlerinde hiçbir alt boyutta farklılaşma olmadığı görüldüğü için verilerin sunulmasına gerek görülmemiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okulların kendinden beklenen işlevi yerine getirmesi ve eğitimin niteliğinin artması nitelikli öğretmenler yoluyla sağlanabilir. Öğretmenlerin hizmet öncesinde aldıkları eğitimin, mesleğin tüm gereklerini yerine getirmede bir gerçektir. Öğretmenlerin kusursuz yetiştirildiği varsayılrsa bile meslekteki yeni gelişmelere uyumları ve çevresel koşulların gereklerini

yerine getirmeleri öğretmenlerin sürekli eğitimlerini zorunlu kılmaktadır (Aydın, 2008). Öğretmenlik mesleğinin gelişimi daha iyi bir öğretim ve daha iyi bir okul için gereklidir (Zumwalt, 1986; Akt, Gökyer, 2012). Yaşam boyu öğrenme faaliyeti kapsamında değerlendirilen uzaktan eğitim yoluyla öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sürdürmeleri sağlanabilir. İnternet üzerinden eğitim yoluyla yani öğretici ve öğrenen arasında eş zamanlı ve/veya farklı zaman dilimlerinden iletişim kurmalarına dayalı uzaktan eğitim anlayışı bugün öğretmenlerin mesleki gelişimlerini hizmetiçi eğitim yoluyla sürdürmelerine fırsat tanımaktadır. Çünkü eğitim ve birçok alanda yaşanan gelişmeler sebebiyle bireylerin kazanması gerekenlerin hızla arttığı bilgi toplumu çağında öğretmenlerin de bu gelişmelere ayak uydurması için kendini yenilemesi gerektirmektedir (Parmaksız, 2010; Özkan, 2005). Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak için eylül ve haziran aylarında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen mesleki çalışmalar kapsamında düzenlenen uzaktan hizmet içi eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin araştırıldığı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Uzaktan hizmet içi eğitim faaliyetine katılan öğretmenler, eğitim faaliyeti öncesinde duyurunun zamanında yapıldığını ve faaliyet içeriği hakkında bilgilendirildiklerini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda (Gökyer, 2012; Gül ve Aslan, 2007) öğretmenler düzenlenen hizmet içi eğitim faaliyetleri hakkında okul yönetimi tarafından bilgilendirildiklerini ve il/ilçe milli eğitim müdürlükleri ve bakanlığın web sayfalarından düzenli olarak duyurunun yapıldığını belirtmiştir.

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetinin planlanması ve programına ilişkin boyutta hizmetiçi eğitim faaliyetinin süresi, düzenlendiği tarih, içeriğin amaca uygunluğu ve içeriğin güncelliğine ilişkin öğretmenler “iyi” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yaklaşık ¼’ü ise hizmetiçi eğitim faaliyetinin planlanması ve programını “orta seviyede” etkili bulmuşlardır. Araştırmaya katılan bazı öğretmenler, eğitim konularının belirlenmesinde öğretmen görüşlerinin alınmadığını belirtmiştir. Yapılan çalışmalar, hizmetiçi eğitim tasarlanmasının en önemli noktasının ihtiyaçların belirlenmesi olduğu fikrinde birleşmektedir (Schlicter, 1986; Kaplan, 1986; Wood ve Feldhusen, 1996, akt: Gökyer, 2012). Gökdere ve Küçük (2003); Özdemir ve Yalın (1998), MEB tarafından düzenlenen eğitimlerin içeriklerinin, öğretmenlerin hizmet içi ihtiyaç ve branş farklılıkları dikkate alınmaksızın, bireysel gerçeklikten uzak tepeden inme olarak (Bümen, Ateş, Çakar, Ural ve Acar, 2012), hazırlanması nedeni ile etkisiz kaldığını belirtmektedir. Hizmet içi eğitim programları öğretmenlerin gerçek eğitim ihtiyaçları, istek ve beklentilerine uygun olarak, zamanlaması dikkate alınarak (Günbayı ve Taşdöğen, 2012) ve katılan personelin psikolojik ve

sosyal ihtiyaçlarına, beklentilerine uygun biçimde geliştirilmelidir (YÖK, 1994). Bu araştırmaya katılan bazı öğretmenler öğretim yılı sonunda düzenlenen hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin yararlı olmadığını ve eğitimlerin daha çok teoriye dayalı olmasının uygun olmadığı görüşündedir. Bu durum Özen'in (2006) düzenlenen hizmetiçi eğitimde katılımcılara uygun zaman belirlenmediği ve içeriğin daha çok teoriye dayalı olduğundan öğretmenler tarafından olumsuz karşılandığı bulgusuyla örtüşmektedir. Lanier ve Littler, (1989); O'Sullivan (2000), öğretmenlerin hizmetiçi eğitim programlarına etkin katılımı ve hizmetiçi eğitimde edindikleri bilgi ve becerileri gerçek sınıf ortamında uygulamalarının, hizmetiçi eğitimler ve konuların öğretmenlerin gereksinimleri ve onların sınıftaki etkinlikleri ile yakından ilişkili olmasına bağlamaktadır (Akt: Gültekin ve Çubukçu 2008).

Uzaktan hizmetiçi eğitimin yüz yüze yapılan hizmet içi eğitimin sağladığı etkiyi sağlamadığını belirten öğretmenler, yüz yüze yapılan eğitimin daha etkili olduğu görüşündedir. Uzaktan eğitim uygulamaları, geleneksel eğitime karşı bir seçenek olarak değil, geleneksel eğitim süreçlerini tamamlayan bir eğitim teknolojisi uygulaması olarak görülmelidir (Uşun, 2006). Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde profesyonellik hizmet-öncesi eğitim ve hizmet içi eğitim süreçlerinin bütünleşmesini sağlar. Öğretmenlik mesleği farklı evrelerden oluşur ve her evrede kendisinin ilgi ve ihtiyaçları farklıdır. Bu farklı ilgi ve ihtiyaçların karşılanabilmesi için farklı hizmetiçi eğitim modellerinin uygulanması gerekir (Saban, 2000). Bu noktada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim faaliyetlerinde öğretmenlere yönelik, temel sistem değişiklikleri gibi konularda uzaktan hizmet içi eğitim düzenlenebileceği ancak uygulamaya dayalı, bir alana özgü hizmet içi eğitim faaliyetleri yüz yüze eğitimle desteklenebilir.

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetinin düzenlendiği eğitim merkezine ilişkin öğretmen görüşlerinin olumlu olduğu ancak uzaktan hizmetiçi eğitimin düzenlendiği eğitim merkezinin kantine hizmetleri ve fiziki ve teknik donanımı (ısı, ışık, ses, havalandırma) açısından yetersiz olduğu görüşünde olan öğretmenlerin oranı diğer boyutlara göre daha yüksektir. Öğretmenler, Haziran döneminde il milli eğitim müdürlüğü tarafından belirlenen e-konferans salonlarında düzenlenen eğitimlerde salonların, öğretmen sayısına uygun olmadığını, ses, internet bağlantısı ve havalandırma sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Özen (2006), yaptığı çalışmaya göre ilköğretim öğretmenleri, düzenlenen hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde sosyal donatı, fiziksel olanak ve teknoloji bakımından yetersiz olduğunu belirtmektedir. Hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin

düzenleneceği yerlerin, eğitim şartlarına uygun olması, eğitim gereksinimlerine göre düzeltilmesi ve donatılması gereklidir (MEB, 1994). Ayrıca uzaktan eğitim teknolojileri ve araçları, öğretim sistemleri tasarımı yaklaşımı ile planlandığı, kullanıldığı, geliştirildiği ve değerlendirildiği sürece amaca hizmet edecektir. Bu çalışmalar gücünü, öğrenme ve öğretim teori ve modelleri ile teknolojik gelişmelerden almak durumundadır (Özen ve Karaman, 2001). Günbayı ve Taşdöğen (2012) yaptıkları araştırmada hizmet içi eğitim programlarının düzenlendiği fiziksel ortamların iyileştirilmesi gerektiğini, ses, aydınlatma ve havalandırma sistemlerinin yeterli ve amaca uygun araç ve gereçler temin edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde öğretmenlerin en çok tercih ettikleri faaliyet içeriklerinin "Aile, Çocuk ve Öğretmen", "Okulda ve Sınıfta Beden Dili", "Farklı Düşünme Biçimleri", "Kişisel ve Mesleki Gelişim", "Sınıf Yönetimi", "Sınıfta Pozitif Davranışların Yönetimi", "Oyun ve Fiziki Etkinlikler", "Okuma Yazmaya Hazırlık", "Öğretmenlik Mesleği ve Okul Olgunluğu" gibi konular olduğu görülmektedir. Günbayı ve Taşdöğen (2012) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin özel eğitim, kişisel gelişim ve çocuk hakları gibi konularda hizmetiçi eğitimi tercih ettiklerini belirtmektedir. Gökyer'in (2012) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık, sınıf yönetimi, zaman ve stres yönetimi, kalabalık sınıflarda başarının artırılması, özel eğitim gibi konularda hizmetiçi eğitim ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Bu durum bu çalışmanın bulgularıyla benzerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler verilen eğitimlerin daha çok uygulamaya dayalı olması gerektiğini, meslekte karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin olması gerektiğini, örnek çalışmaların ve mesleki dayanışmayı artırıcı çalışmaların olması gerektiğini belirtmiştir. Gül ve Aslan yaptıkları çalışmada öğretmenlerin çoğunun yeni bilgiler elde etmek, mesleki verimliliği artırmak ve teknolojik gelişmeleri izleme için hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katıldığını belirtmektedir. Günbayı ve Taşdöğen (2012) de hizmet içi eğitim faaliyetlerinin uygulamalı olması gerektiğini belirtmektedir. Tanyel (1999) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme, özel öğretim yöntemleri, eğitim teknolojisi, insan ilişkileri, öğretim yöntem ve teknikleri, eğitim programları alanında hizmetiçi eğitime gereksinim duyduklarını belirtmiştir. EARGED (2008) sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarına ilişkin yaptığı çalışmada öğretmenlerin en fazla eğitimde yeni yaklaşımlar, stresle başa çıkma yolları, ölçme ve değerlendirme aracı geliştirme ve kullanma, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere uygulanacak yöntem ve teknikler, oyun yoluyla eğitim, yeni eğitim teknolojilerinin kullanımı, özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların

ailelerinde gözlenen tepkiler ve çözüm yolları konularında hizmetiçi eğitim ihtiyaç duyduğunu belirlemiştir. Gültekin, Çubukçu ve Dal'ın (2010) yaptıkları çalışmaya göre ilköğretim öğretmenleri öğrenciyi tanıma, öğretimi planlama, materyal geliştirme, öğretim yapma, öğretimi yönetme, başarıyı değerlendirme, rehberlik yapma, temel becerileri geliştirme, özel gereksinimli öğrencilere hizmet etme gibi konularda gereksinim duymaktadır.

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetinin organizasyon ve yönetimine ilişkin öğretmen görüşleri genel olarak yeterli görülmektedir. Ancak öğretmenlerin 1/5'i organizasyon ve yönetimi orta düzeyde yeterli bulmuşlardır.

Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyeti sonundaki kazanımlara ilişkin öğretmen görüşleri "orta düzeyde katılıyorum" şeklindedir. Düzenlenen hizmet içi eğitim faaliyetinin mesleki ve kişisel gelişimine katkı sağlamadığını, yeni bilgi ve beceri kazandırmadığını, motivasyonu artırmadığını, konuya ilgisini artırmadığını belirten öğretmenlerin oranı yaklaşık 1/5'tir. Başka çalışmalarda, öğretmenlerin, kurs içeriğini yeterli bulmadıkları ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamadığı (Yalın, 2001), eğitim faaliyetinin motivasyonunu artırma, kişisel ve mesleki gelişimine katkı sağlama (Tok ve Dos, 2010; Gökyer, 2012), online hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin öğretmenlerin genel kültürünü artırması, bilgi teknolojileri kullanımını artırması, meslektaşlarıyla etkileşimini artırması, eğitimsel ihtiyaçlarını karşılaması (Tok ve Dos, 2010), mesleğinde eksiklik hissettiği alanlarda olması, ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermesi, verimlilik ve niteliğin artırılması (Gökyer, 2012), konularında orta düzeyde katıldıklarını bulunmuştur. Sarıgöz (2011) düzenlenen hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin öğretmenlerin bilimsel ihtiyaçlarını karşılama ve alanlarıyla ilgili geliştirdiği noktada öğretmenlerin "kararsız" olarak görüş belirttiklerini ifade etmiştir. Gültekin ve Çubukçu (2008) ise, yaptıkları çalışmada öğretmenlerin hizmetiçi eğitimle ilgili olarak olumlu düşündükleri; hizmetiçi eğitimin gerek kurumsal gerekse bireysel yararına inandıkları sonucuna ulaşmıştır. Hizmetiçi eğitim kişilerin hizmetteki verim ve etkinliklerinin artırılmasını, gelişmeye yol açan bilgi, beceri ve tutumları amaç edinen ve kurumların çalışma düzenini sürekli etkileyen bir eğitimidir (Oğuzkan, 1993). Langer (2000), mesleki gelişimin merakın, motivasyonun ve yeni düşünme yollarının kıvılcımlanmasına yol açacağını, devam eden bir süreç olduğunu ve iyi düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan uygun yetiştirme koşullarında etkili olacağını, amaç, işbirliği, bağlılık ve topluluk hissi verebileceğini belirtmektedir (Akt: Kent, 2004). Düzenlenen hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin

öğretmenlerin ilgi ve ihtiyaçlarına dönük olarak tasarlanması motivasyonlarının artmasını, kişisel ve mesleki gelişimini artıracığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin hizmetiçi eğitim faaliyetleri faydalı bulmama, motivasyon eksikliği, mesleki doyum ve mesleki bıkkınlık konularının araştırılması gerekmektedir. Hizmetiçi eğitim, öğretmenlerin doğrudan deneyim edinmelerini ve meslektaşlarıyla informal etkileşimler kurmalarını sağlayarak, mesleklerinin gerektirdiği bilgi ve becerileri edinmelerini sağlamanın önemli yollarından biridir (Hamilton ve Richardson, 1995; Marker, 1999; Wight ve Buston, 2003; akt Gültekin ve Çubukçu, 2008.) Bu durum, çalışmanın bulgularında elde edilen eğitim faaliyetlerinin daha çok sınıf ortamında karşılaştıkları öğrenme güçlüklerine karşı çözümler, mesleki deneyim ve paylaşım gibi konulara dayalı olması gerektiği bulgusunu destekler niteliktedir.

Bu çalışmada öğretmenler uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetine ilişkin yararlı ve gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuç Bozan (2004), Tekin ve Ayas (2005), Özen (2006) ile benzerlik göstermektedir. Uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetine genel değerlendirmesine ilişkin, hizmetiçi eğitimden beklenen sonuçlara ulaşılabilmesi için eğitimin süreklilik, kapsamlılık, isteklilik, katılma, uygunluk ve özendirici (Başaran, 1985) olacak şekilde belirlenen ilkelere göre planlanmasının gerekliliği önemsenmelidir.

Öğretmenlik mesleğinin farklı kademelerinde bulunan öğretmenlerin hizmetiçi eğitime olan ihtiyaçları ve hizmetiçi eğitimden beklentileri değişmektedir. Bununla birlikte mesleğe yeni başlayan, meslekte deneyim kazanmış öğretmenlerin hizmetiçi eğitime olan ihtiyaçları da farklılaşmaktadır (Fok ve diğerleri, 2010). Hizmetiçi eğitim programları düzenlenirken öğretmenlerin sahip oldukları öğretmen yeterlilikleri ve öğretmenlik mesleğinden beklentileri de dikkate alınmalıdır.

Kaynakça

- Aydın, C.H., (2012). Harmanlanmış Hizmet İçi Eğitimin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 33-56.
- Aydın, İ. (2008). *Öğretimde Denetim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baloğlu, N. (2007). İlk ve Ortaöğretim Okulu Yönetici Yardımcılarının Alması Gereken Hizmetiçi Eğitim Konuları Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 167-178.

- Başaran, İ. E. (1985). *Örgütlerde İş Gören Hizmetlerinin Yönetimi*. Ankara. Ankara Üniversitesi Yayınları No:139.
- Birkök, M. C. ve Vuranok, T. T. (2010). Uzaktan Eğitim ile İlgili Bilgi İhtiyacının Karşılanması: Bir Üniversite Programı Önerisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (2) 428-444.
- Bozan, M. (2004). Yönetici ve Denetici Yetiştirmede Hizmet içi Eğitimin Yeri: Bir örnek Olay Çalışması. *Çağdaş Eğitim*, 134, 39-48.
- Bümen, N.T., Ateş, A. Çakar, E.Ural, G. ve Acar, V. (2012). Türkiye Bağlamında Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi: Sorunlar ve Öneriler. *Milli Eğitim Dergisi*, 41, 194, 31-50.
- Cansu, (2010). *Anadolu Üniversitesi İlköğretimde Teknoloji Uygulamaları e-Sertifika Programının Öğrenen Görüşüne Göre Bağlam, Girdi, Süreç ve Ürün (CIPP) Modeli ile Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Çiftçi, E. (2008). *Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Müzik Öğretmenlerine Verilen Hizmetiçi Eğitimin İncelenmesi ve Müzik Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- EARGED (2008). *Sınıf Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi*. Ankara: MEB Yayınları
- Ertürk, M. (2006). Yaşam Boyu Öğrenim İçin Uzaktan Öğretim Yöntemleri. I. *Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Teknolojileri Kongresi Bildiri Kitabı 1*, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Fok,S., Chan, K., Sin, K., Heung-Sang Ng ve Yeung, A. (2005). In-Service tacher training needs in Hong Kong. *Paper presented at the Annual Conference of the Australian Association for Research in Educaiton*, Sidney, Australia.
- Garuba, A. (2004). Continuing education: An essential tool for teacher empowerment in an era of universal basic education in Nigeria. *International Journal of Lifelong Education*, 23 (2) 191-203.
- Gökdere, M., Küçük, M. (2003). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Fen Eğitimindeki Durumu. Türkiye Örneklemi. *Kuramda ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3 (1), 101-124.
- Gökyer, N. (2012). Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Öncelikli İhtiyaç Duydukları Konular. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16 (2), 233-267.

- Gül, T. ve Aslan, N. (2009) Sınıf öğretmenlerinin küreselleşme, toplumsal gelişme ve hizmetiçi eğitim programlarına ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19, 3. 881-894.
- Gültekin, M, Çubukçu, Z. ve Dal, S. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin Eğitim Öğretimle İlgili Hizmetiçi Eğitim Gereksinimleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 131-152.
- Gültekin, M. ve Çubukçu, Z. (2008). İlköğretim Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitime İlişkin Görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 185-201.
- Günbayı, İ. ve Taşdöğen, B. (2012). İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim Programları Üzerine Görüşleri: Bir Durum Çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 87-117.
- İlğan, A. (2012). *Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi ve Denetimi*. Ankara: Anı yayıncılık
- İşman, A. (1998). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Değişim Yayınları.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kent, A. M. (2004). Improving Teacher Quality Through Professional Development. *Education*, 124, No:3
- Kıldan. A. Oğuzhan. (2008). Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Okul Öncesi Öğretmenlerine Verilen Hizmetiçi Eğitimin Öğretmen Çocuk ve Öğretmen Ebeveyn İlişkilerine Etkisi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara.
- Kokoç, M, Özlü, A., Cimer, A ve Karal, H. (2011). Teachers' View on the Potential use of Online İn-Service Education and Training Activities. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 12 (4). 68-87.
- McLaughlin, M.W. (2002) Sites and sources of teachers' learning. İn C. Sugrue and C. Day (Eds.) *Developing teachers and teaching practices: international research perspectives*. New York: Routledge.
- MEB (1994). *765 no'lu Tebliğler Dergisi*. 22 Ekim 1973.
- Moore, M.G. ve Kearsley, G. (2011). *Distance Education: A System view of learning* (3. Baskı). Wadshworth: Cengage Learning.
- Odabaşı, H.F. ve Kabakçı, I. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Gelişimlerinde Bilgi ve İletişim Teknolojileri. *Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu*. Bakü, Azerbaycan.
- Oğuzkan, A.F. (1993). *Eğitimde Terimler Sözlüğü*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Özdemir, S. Yalın, H.İ. (1998). Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğiti İhtiyacının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. VII. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. 9-11 Eylül 1998. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Yayınları Cilt I.

- Özden, Y. (2002). Eğitimde Yeni Sistem Arayışları. Yüksel Özden (Ed.), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* içinde (s.269-295). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özen, R. (2006). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim Programlarının Etkilerine İlişkin Görüşleri Düzce İli Örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 141- 160.
- Özen, Ü. ve Karaman, S. (2001). Web Tabanlı Eğitimde Sistem Tasarımı. *Akdeniz İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 81-102.
- Özer, B. (2004). Ortaöğretim Öğretmenlerinin Mesleki Gelişime İlgisi. Ortaöğretimi Yeniden Yapılandırma Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri. *Yayımlanmamış Araştırma Raporu*. Ankara.
- Özkan, R. (2005). Birey ve Toplum Gelişiminde Öğretmenlik Mesleğinin Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 166.
- Parmaksız, R.Ş. (2010). Türkiye'de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkeleri'nde Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Programları ve Uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara
- Pehlivan, İ. (1992). Hizmetiçi Eğitim Verimlilik İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 27 sayı 1.
- Pusmaz, A. (2008). Matematik Öğretmenlerinin Problem Çözme Sürecinin Belirlenmesi ve Bu Sürecin Geliştirilmesinde Web Tabanlı Mesleki Gelişim Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Yayımlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul
- Robinson, B. ve Latchem, C. (2003). *Teacher Education Through Open and Distance Learning*. London: Routledge
- Saban, A. (2000). Hizmet içi Eğitimde Yeni yaklaşımlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 145.
- Sargöz, O. (2011). İlköğretim öğrencilerinin hizmetiçi eğitim faaliyetleri ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications 27-29 April, 2011 Antalya/TURKEY*. Siyasal Kitabevi.
- Tanyel, A. (1999). İlköğretim Okullarında Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim İhtiyacı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul*.
- Taymaz, H. (1997). *Hizmetiçi Eğitim Kavramlar İlkeler Yöntemler*. Takav Yayınları. Ankara.
- Tekin, S. ve Ayas, A. (2005). Kimya Öğretmenlerine Yönelik Bir Hizmetiçi Eğitim Kursunun Yansımaları: Akçaabat Örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 165, 107-123.

- Tok, H. ve Dos, B. (2010). Investigating the Opinions of Primary and High School Teachers Regarding Online In-Service Education. *European Journal of Educational Studies*, 2 (3), 331-338.
- UŞun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yalın, H. İ. (2001). Hizmetiçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 150, s. 58-68.
- YÖK (1994). *Bölgesel Hizmet içi Eğitim Modeli. Endüstriyel Eğitim Projesi*. Doküman No: FTVE: 800, Ankara.